

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ
НАУКОВА ЛАБОРАТОРІЯ «ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ВИХОВАТЕЛІВ»
НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ, ДОКТОРАНТІВ І
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

ОСВІТА МАЙБУТНЬОГО: СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ КОНТЕКСТАХ

збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної
конференції молодих учених

Одеса
Видавець Букаєв Вадим Вікторович
2026

DOI: <https://doi.org/10.24195/FutureEducation2026>

УДК 37:502.131.1

О-72

Рекомендовано до друку Вченою Радою
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол № 14 від 28.05.2026 року)

Матеріали друкуються в авторському варіанті

Освіта майбутнього: стратегія сталого розвитку в
О-72 європейському та національному контекстах : збірник
матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції
молодих учених. Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович,
2026. 110 с.

УДК 37:502.131.1

©ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО», 2026

*Ірина Констянтинівна Мардарова,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної педагогіки,
Софія Олександрівна Бондаренко
студентка факультету дошкільної педагогіки та психології
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса*

СИСТЕМА РОБОТИ З ВИХОВАННЯ ЧУЙНОСТІ ДО ПРИРОДИ У ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ПІД ЧАС ПРОГУЛЯНКИ

Виховання чуйності до природи у дітей дошкільного віку є важливою складовою сучасної системи дошкільної освіти, адже в умовах сьогодення, коли світ стрімко змінюється і людство все більше віддаляється від природи, особливо необхідно формувати в дітей дбайливе, емоційно-позитивне ставлення до навколишнього середовища. Розвиток чуйності, спостережливості, любові до природи сприяє не лише пізнанню світу, а й моральному, естетичному та духовному становленню особистості дитини.

Проблемою виховання чуйності до природи у дітей дошкільного віку займалися вчені: Л. Артемова, Г. Беленька, К. Волинець, Ю. Волинець, І. Гаєнко, Н. Джура, А. Ковальова, О. Кононко, Г. Корінна, О. Косенчук, Н. Лисенко, В. Маршицька, О. Матюшина, О. Онопрієнко, І. Паласевич, О. Павлюченко, З. Плохій, А. Правдива, Н. Притулик, В. Реус, С. Репета, М. Роганова, О. Сорочинська, Д. Сотніков, К. Шевчук, Р. Шулигіна, О. Тирон, Н. Яришева та інші.

Як стверджують Р. Шулигіна, В. Реус, К. Волинець, В. Маршицька, О. Матюшина, саме під час прогулянок доцільно організовувати спостереження, бесіди та ігрову діяльність, які формують у дітей емоційно-позитивне ставлення до природи та бажання її берегти. Сьогодні стимулювання інтересу дошкільників до природи здійснюється різними засобами в освітньому процесі. Одним із найефективніших є організація прогулянок, під час яких діти мають змогу безпосередньо спостерігати явища природи, піклуватися про рослини та тварин, переживати радість від спілкування з живим світом. Прогулянка стає важливою умовою формування у дитини гуманного ставлення до довкілля, виховання чуйності, доброти та відповідальності.

Мета статті: схарактеризувати систему роботи з виховання чуйності до природи у дітей передшкільного віку засобами прогулянок.

Проблема виховання чуйності до природи є одним із ключових напрямів сучасної дошкільної педагогіки, адже саме у передшкільному віці формується основа морально-ціннісного ставлення до навколишнього світу.

Спираючись на дослідження В. Реус, Н. Притулик [4], С. Репети, Н. Джури [5], І. Гаєнко, О. Сорочинської [3], під поняттям «чуйність до природи» розуміємо інтегровану особистісну якість, що поєднує емоційно-ціннісне ставлення до природи, здатність до співпереживання живим істотам, усвідомлення краси й значення природи для людини та готовність діяти гуманно й бережно у взаємодії з нею.

Узагальнюючи праці К. Волинець, Ю. Волинець, А. Правдивої [2], І. Гаєнко, О. Сорочинської [3], під поняттям «виховання чуйності до природи у дітей передшкільного віку» розуміємо цілеспрямований, систематичний освітній процес, спрямований на розвиток у дітей емоційно-морального ставлення до природи, здатності співпереживати, дбати про живі об'єкти, розуміти закономірності природного світу та діяти у ньому з любов'ю й обережністю.

Грунтуючись на наукових розвідках Т. Поніманської [6] та відповідно до Базового компонента дошкільної освіти [1], під поняттям «прогулянка» розуміємо цілісну, педагогічно організовану форму освітнього процесу, спрямовану на всебічний розвиток дитини через безпосередню взаємодію з природним середовищем, виконання рухової, пізнавальної, трудової та ігрової діяльності.

Упроваджена система роботи з виховання чуйності до природи у дітей передшкільного віку засобами прогулянок реалізовувалася через проведення цільових прогулянки природоохоронного змісту з дітьми експериментальної групи.

Перша прогулянка «Допоможемо природі» була спрямована на виховання емоційно-ціннісного ставлення до природи, формування прояву співпереживання живим істотам, розвиток турботи про природу та спостережливості. Під час прогулянки вихователь звертав увагу дітей на кімнатну рослину (фіалку), яка виглядала в'ялою, листочки були опущені. Діти самостійно помічали проблему та виявляли бажання допомогти рослині. Вони обережно поливали рослину, розпушували землю, протирали листочки вологою серветкою. Далі група разом збирала сміття на ділянці, складаючи його в пакети. Діти також наповнювали порожню годівничку кормом для птахів, спостерігали, як прилітають птахи. У результаті діти навчилися помічати проблеми у природному середовищі, піклуватися про рослини та тварин, виявляти співпереживання живим істотам.

Друга прогулянка «Подумай перед тим, як зробити» мала на меті навчити дітей усвідомлювати необхідність чуйного ставлення до природи, розвивати розуміння можливих наслідків власних дій у природі. Вихователь створював проблемні ситуації та ставив дітям запитання: «Що станеться, якщо ми будемо зривати квіти?», «Що відчує дерево, якщо ламати його гілки?», «Що станеться з комахою, якщо на неї наступити?», «Що станеться, якщо викинути сміття біля річки?». Діти міркували про наслідки

необережних дій, навчилися передбачати результати своєї поведінки у природі. Під час прогулянки діти обережно спостерігали за комахою на стежці, доторкалися до кори дерева, обходили комаху, щоб не завдати їй шкоди. У результаті у дітей розвинулося екологічне мислення, вміння міркувати та робити правильні висновки, виховалася відповідальність за свої вчинки у природному середовищі.

Третя прогулянка «Друзі природи в дії» була спрямована на виховання навичок дотримання правил взаємодії з природою, розвиток прояву доброзичливих і допоміжних дій у природному середовищі. Діти активно збирали сміття на стежці, обережно спостерігали за метеликом на квітці, не лякаючи його, наповнювали годівничку кормом для птахів, обережно доторкалися до дерева зі зламаною гілкою та казали йому добрі слова, поливали квіти на клумбі. Під час прогулянки використовувалися дидактична гра «Хто де живе?» та рухлива гра «Пташки в гніздечку», де діти імітували поведінку птахів. У результаті діти навчилися дотримуватися правил взаємодії з природою, проявляти доброзичливі і допоміжні дії у природному середовищі, у них виховалося бережливе ставлення до природи та відповідальність.

Отже, рекомендаціями щодо виховання чуйності до природи у дітей передшкільного віку засобами прогулянок в умовах ЗДО є:

- створення повноцінного природного середовища на ділянці закладу дошкільної освіти, забезпечення його необхідним обладнанням та матеріалами (годовнички для птахів різних конструкцій, лійки для поливу рослин, пакети для збирання сміття, рукавички для роботи в природі, різноманітний корм для птахів, інвентар для догляду за рослинами, інструменти для розпушування землі, серветки для протирання листочків тощо);
- систематичне оновлення та урізноманітнення змісту прогулянок відповідно до сезонних змін у природі, актуальних природоохоронних потреб та індивідуальних особливостей дітей групи;
- цілеспрямоване створення проблемних педагогічних ситуацій під час прогулянок, що потребують прояву чуйності до природи та активізують емоційний відгук дітей (в'яла рослина, яка потребує невідкладного догляду, порожня годівничка для птахів у холодну пору року, сміття на стежці або ділянці, комаха на стежці, яку можна ненавмисно пошкодити, зламана гілка на дереві, квіти на клумбі, що потребують поливу тощо);
- системне поєднання різноманітних форм та методів роботи під час прогулянок (організація спостережень за природними об'єктами та сезонними змінами, проведення бесід природоохоронного змісту з проблемними запитаннями, залучення дітей до посильної трудової діяльності у природі, використання дидактичних ігор природоохоронного спрямування, організація рухливих ігор з природничою тематикою,

застосування ігрових вправ) задля комплексного формування емоційно-ціннісного ставлення до природи, усвідомлення необхідності чуйної поведінки та практичних навичок бережливої взаємодії з природним середовищем;

- постійний педагогічний супровід дитячої діяльності під час прогулянки, своєчасна емоційна підтримка та щире заохочення проявів чуйності, співпереживання, турботи про живі істоти, позитивне підкріплення кожної доброзичливої дії дитини щодо природних об'єктів;

- цілеспрямоване виховання у дітей розуміння причинно-наслідкових зв'язків у природі через систематичну постановку проблемних запитань типу «Що станеться, якщо...?», «Чому важливо...?», «Як ти думаєш, що відчує...?»;

- формування стійкої позитивної емоційної мотивації до природоохоронної діяльності через створення ситуацій успіху, переживання радості від можливості допомогти природі, відчуття власної значущості у збереженні живих істот; забезпечення систематичності, послідовності та безперервності проведення прогулянок природоохоронного змісту протягом усього навчального року з урахуванням сезонних особливостей;

- особистий приклад вихователя як взірця чуйного, дбайливого, емоційно-позитивного ставлення до всіх природних об'єктів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Базовий компонент дошкільної освіти: державний стандарт дошкільної освіти. *МОН України*. Київ, 2021. 38 с.

2. Волинець К. І., Волинець Ю. О., Правдива А. П. Сучасні підходи до формування ціннісного ставлення до природи в дітей старшого дошкільного віку. *Народна освіта*. 2020. 6 с.

3. Гаєнко І., Сорочинська О. Формування ціннісного ставлення до природи у дітей старшого дошкільного віку як складова сталого розвитку суспільства. *Modern Science, Economy and Digital Innovation*. 2023. С. 183–189.

4. Реус В. О., Притулик Н. В. Формування емоційно-ціннісного ставлення до природного довкілля у старших дошкільників: навч. посіб. Чернігів: ЧНПУ ім. Т. Г. Шевченка, 2016. 64 с.

5. Репета С. Р., Джура Н. М. Екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 50, т. 1. С. 199–203.

6. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. проекту Т. І. Поніманська ; МОН України, НАПН України, Ін-т проблем виховання. Київ: МЦФЕР, 2016. 480 с.

Кудрявцева О. А., Мельничук С. В. ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО МОРАЛЬНІ НОРМИ У МОЛОДШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ПІД ЧАС ПЕРЕГЛЯДУ МУЛЬТФІЛЬМІВ.....	46
Листопад О. А., Кирилова Д. С. РОЗВИТОК СЛОВЕСНОЇ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ 5-6 РОКІВ У ПРОЦЕСІ СКЛАДАННЯ КАЗОК.....	51
Листопад О. А., Лучицька О. А. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТИ ЯК ЧИННИК ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ.....	55
Листопад О. А., Прокопчук А. С. ЕТИЧНА КУЛЬТУРА ВИХОВАТЕЛЯ ЯК ІНДИКАТОР ГУМАНІСТИЧНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОЗИЦІЇ.....	59
Листопад О. А., Садовенко О. В. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ПРАВИЛА ДОРОЖНЬОГО РУХУ У ДІТЕЙ 6-7 РОКІВ	63
Мардарова І. К., Бондаренко С. О. СИСТЕМА РОБОТИ З ВИХОВАННЯ ЧУЙНОСТІ ДО ПРИРОДИ У ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ПІД ЧАС ПРОГУЛЯНКИ	67
Мардарова І. К., Георгієва Т. С. СИСТЕМА РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО СЕБЕ І СВОЮ СІМ'Ю У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВИХ ІГОР	71
Мардарова І. К., Гуренко Ю. О. ЦИФРОВА ГІГІЄНА ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК СКЛАДНИК СУЧАСНОЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	76
Мардарова І. К., Казотій А. В. СЕНСОРНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ 3-4 РОКІВ ЗА ДОПОМОГОЮ МАТЕМАТИЧНИХ КАЗОК	81
Мардарова І. К., Кукузей А. І. СИСТЕМА РОБОТИ З РОЗВИТКУ МОВНОГО ЕТИКЕТУ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ СПІЛКУВАННЯ З ДОРОСЛИМИ І ДІТЬМИ.....	84
Мардарова І. К., Мутавчи В. І. ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ТОЛЕРАНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	89
Мардарова І. К., Тарасенко А. В. ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ДРУЖНЬОЇ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ЗДО.....	94